

«Ισχύς Δικαίου ή δίκαιο ισχύος .Η Ελλάδα στην παγκόσμια σκακιέρα»

Λαϊκό Πανεπιστήμιο 5 Μαρτίου 2026

Του Αλέξανδρου Π. Μαλλιά, πρέσβη επί τιμή

«... δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προύχοντες πράσσουσι καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσιν...»

«...στις ανθρώπινες σχέσεις, τα νομικά επιχειρήματα έχουν αξία όταν εκείνοι που τα επικαλούνται είναι περίπου ισόπαλοι σε δύναμη και ότι, αντίθετα, ο ισχυρός επιβάλλει ό,τι του επιτρέπει η δύναμή του και ο αδύναμος υποχωρεί όσο του το επιβάλλει η αδυναμία του...»

Η επιβολή του δικαίου του ισχυρού ή ισχυρότερου δεν είναι σημερινό φαινόμενο. Το χαρακτηριστικό αυτό απόσπασμα του Διαλόγου των Μηλίων από την Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου του Θουκυδίδη αποδίδει επακριβώς και την σημερινή των πραγμάτων κατάσταση.

Η περσινή χρονιά, το 2025, συνέπεσε με κρίσιμες επετείους ιστορικών Συμφωνιών και Κειμένων: Τα 80χρονα της Συμφωνίας της Γιάλτας και του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ και τα 50χρονα της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι. Οι επέτειοι αυτοί σημαδεύτηκαν από την ολική ανατροπή των βασικών αυτών κειμένων που ίσχυαν στην μεταπολεμική τάξη πραγμάτων. Παρά τις ατέλειες, την ελαττωματική συχνά δε και μεροληπτική τους εφαρμογή.

Θυμίζω ότι στις 11 Φεβρουαρίου 1945, οι τρεις μεγάλοι -Σοβιετική Ένωση, Η.Π.Α. και Ηνωμένο Βασίλειο- ως προφανείς νικήτριες δυνάμεις του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου καθόριζαν το μέλλον του μεταπολεμικού κόσμου στη Διάσκεψη της Κριμαίας, όπως επίσημα ονομαζόταν η Διάσκεψη της Γιάλτας.

Η συμφωνία ίδρυσης του ΟΗΕ, σχέδιο και όραμα του Ρούσβελτ ήδη από το 1942, σφραγίστηκε στη Γιάлта. Ο Χάρτης υπεγράφη στις 26 Ιουνίου 1945. Μας έδωσε το μοναδικό, μέχρι σήμερα ακόμη, παγκόσμιο σύστημα συλλογικής ασφάλειας.

Μεταξύ της Γιάλτας και της επίσης τριμερούς διάσκεψης Κορυφής του Πότσνταμ τον Ιούλιο του 1945 οι σοβιετικές δυνάμεις είχαν καταλάβει την Πολωνία, την Τσεχοσλοβακία, την Ουγγαρία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

Η Σοβιετική Ένωση είχε ήδη προσαρτήσει τα Βαλτικά κράτη και εγκατέστησε κυβέρνηση-ανδρείκελο στην Πολωνία, παραβιάζοντας το πνεύμα και το γράμμα της Γιάλτας. Ο Στάλιν πρόβαλε τον ισχυρισμό ότι ο «έλεγχος» των γειτονικών

κρατών αποτελούσε αναγκαίο μέτρο για την ασφάλεια της Σοβιετικής Ένωσης. Τον επαναλαμβάνουν σήμερα, για την Ουκρανία και άλλες χώρες ο Βλαδίμηρος Πούτιν, ο δικός μας γείτονας ο κύριος Ερντογάν, η Λαοκρατική Δημοκρατία της Κίνας και άλλες.

Δεν μπορώ να αγνοήσω την καθημερινή επισήμανση ότι αυτό ακριβώς ισχύει σήμερα και πέραν του Ατλαντικού αν αναλύσουμε τις δηλώσεις των κορυφαίων αμερικανών αξιωματούχων, το Δόγμα Τραμπ και την Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών για τις χώρες με τις οποίες γειτνιάζουν. Το λεγόμενο δυτικό ημισφαίριο.

Το 1975, 30 χρόνια μετά την υπογραφή του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η διηρημένη Ευρώπη (ΝΑΤΟ, Σύμφωνο Βαρσοβίας και λεγόμενοι Αδέσμευτοι) απέκτησε το δικό της Χάρτη. Η υπογραφή την 1η Αυγούστου 1975 της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι, ως κατάληξη της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, ήταν καμπή στην διαμόρφωση της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής.

Η υπογραφή έγινε ένα χρόνο μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Διαρκούσας δηλαδή της Διαδικασίας, «...τα στρατεύματα ενός μέλους της Διαδικασίας εισέβαλαν στο έδαφος ενός άλλου. Παραβιάστηκαν έτσι προκαταβολικά και συνολικά όλες οι αρχές της...» όπως είχε τονίσει στο Ελσίνκι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής.

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ κήρυττε ότι «Ειρήνη δεν είναι η απουσία πολέμου αλλά η επικράτηση του Δικαίου». Αυτός είναι και ο δικός μας ορισμός της ειρήνης. Την ειρήνη αυτή επιθυμούμε και επιδιώκουμε. Η Ειρήνη δεν διασφαλίζεται με την «λογική» των όπλων, ούτε με τον φόβο, με την υποταγή και με αβάστακτους για να την διατηρήσουμε όρους. Όπως του όρους που προσπαθούν να επιβάλλουν τώρα στην Ουκρανία.

Με την Ρωσική εισβολή και τον πόλεμο του Προέδρου Πούτιν στην Ουκρανία, τον Φεβρουάριο του 2022, γεννήθηκε πάλι εδώ στην Ευρώπη ένας ανισόρροπος, επικίνδυνος, καινούργιος κόσμος. Ο κυνισμός του πολέμου και των όπλων, ο αναθεωρητισμός, η υποτίμηση της ανθρώπινης ζωής και η «παρασυνεπής λογική» είναι βασικά συστατικά του.

Η αναίτια ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η προηγηθείσα το 1974 ατιμώρητη τουρκική εισβολή στην Κύπρο και η στρατιωτικοποιημένη προβολή των τουρκικών διεκδικήσεων στο Αιγαίο και στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο έχουν πολλά κοινά σημεία.

Ο τουρκικός αναθεωρητισμός αποτελεί απειλή, στρατιωτική και υπαρκτή. Η Τουρκία αμφισβητεί:

- την βάσει συγκεκριμένων Συνθηκών εδαφική ολοκλήρωση της Ελλάδος,
- την άσκηση της ελληνικής κυριαρχίας στα νησιωτικά συμπλέγματα του Αιγαίου Πελάγους,
- το δικαίωμα άσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδος στο Αιγαίο Πέλαγος και στην Ν.Α. Μεσόγειο, υπό την απειλή κήρυξης πολέμου.

Ενισχύοντας σήμερα με τρόπο που μας προκαλεί ενθουσιασμό και συγκίνηση την αμυντική και διπλωματική μας φαρέτρα επενδύουμε στην ειρήνη.

Η Τουρκία όμως θεωρεί ότι την απειλούν:

- Η ενδυνάμωση της ισχύος, του κύρους και της αξιοπιστίας της Ελλάδος. Κατ'εξοχήν δε η εμβάθυνση της πολυεπίπεδης συνεργασίας μας με Γαλλία, ΗΠΑ και Ισραήλ.
- Η πρωτοφανής εντός πενταετίας ενίσχυση της ελληνικής άμυνας και ο εκσυγχρονισμός των οπλικών μας συστημάτων.
- Η άρνησή μας να αυτό-αφοπλίσουμε τας νησιά μας για να διευκολύνουμε τα σχέδιά της Τουρκίας.

Ερωτηματικά σοβαρά εγείρει αναμφίβολα το γεγονός ότι πολιτικά κόμματα, που έχουν μάλιστα κυβερνήσει την χώρα κάτω από δύσκολες αναμφίβολα καταστάσεις, καταψηφίζουν τις δαπάνες για την εθνική μας άμυνα και τις συμφωνίες στρατηγικής συνεργασίας με την Γαλλία και τις ΗΠΑ. Η πολιτική συνεννόηση αν θεωρήσουμε ότι υπάρχει -πράγμα για το οποίο δεν είμαι βέβαιος-δεν πρέπει να είναι τόσο δειλή. Ο τουρκικός και ο παγκόσμιος σήμερα αναθεωρητισμός μάς αναγκάζει να είναι διαχρονική, ισχυρή και να εμψυχώνει.

Στην Ελλάδα συνηθίζουμε να γυρίζουμε γρήγορα σελίδα και να θεωρούμε ως αυτονόητες και δεδομένες ορισμένες καταστάσεις. Γυρίζω έξι χρόνια πίσω θέτοντας ορισμένα ερωτήματα: Ποια θα ήταν η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα αν τον Μάρτιο του 2020 είχε πέσει ο Έβρος; Ποια η ισορροπία ισχύος με την Τουρκία; Ποια η αξία της Ελλάδος ως εταίρου και συμμάχου αν δεν μπορεί να υπερασπισθεί τα σύνορά της;

Πριν αναφερθώ στην ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και στην αμερικανο-ισραηλινή επέμβαση στο Ιράν θέτω υπόψη σας τέσσερα βασικά στοιχεία.

1. Μόνο το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών έχει το δικαίωμα να εγκρίνει, να νομιμοποιήσει μια στρατιωτική επιχείρηση.
2. Τούτο βέβαια σημαίνει ότι τα πέντε Μόνιμα Μέλη του που έχουν το δικαίωμα του βέτο ενεργούν σύμφωνα με τον Χάρτη του ΟΗΕ και όχι-όπως συμβαίνει- κατά το δοκούν και το συμφέρον τους. Άλλως δρουν χρησιμοποιώντας την ισχύ τους και όχι με βάση το δίκαιο.
3. Η πρόκληση θανάτου και καταστροφής αμάχων είναι απαράδεκτη.
4. Η Ελλάδα δεν μετέχει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις που δεν έχουν λάβει την σφραγίδα της διεθνούς νομιμότητας από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Ο αιματηρός και καταστρεπτικός πόλεμος που επέβαλε το απολυταρχικό καθεστώς του προέδρου Πούτιν στην Ουκρανία συνεχίζεται με μεγαλύτερη ωμότητα.

Η Ρωσία επιβάλλει σήμερα έναν ανυπόφορο χειμώνα στην Ουκρανία, καταστρέφοντας συστηματικά τις πηγές και τα συστήματα διανομής ενέργειας απ'όπου θα μπορούσε ένας πατέρας, μία μάνα, μία οικογένεια να ζεσταθούν στο σπίτι τους. Είναι απάνθρωπο.

Η επόμενη μέρα του πολέμου θα υπάρξει . Ωστόσο το ερώτημα που προκύπτει είναι αν η επόμενη αυτή ημέρα θα είναι σύμφωνη με τον Χάρτη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και σύμφωνη με τις Αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι. Εκτιμά , πώς θα απέχει πολύ .Θα αποτελέσει προηγούμενο αν όχι πρότυπο.

Η παράλογη "λογική" «δώστε εδάφη , παραχωρήστε κυριαρχία των εδαφών σας, αν θέλετε ειρήνη και ησυχία από τους γείτονές σας, μας είναι γνώριμη. Το έχουμε ζήσει και εμείς μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 74' και τις επί 50 χρόνια τουρκικές απειλές.

Η Ελλάδα ήταν ίσως η μόνη χώρα της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, η οποία δεν είχε άλλη επιλογή στάσης παρά να καταδικάσει τον εισβολέα και να συμπαραταχθεί με τον αμυνόμενο.

Συνεπώς η Ελλάδα ενήργησε και ενεργεί λαμβάνοντας υπόψη την πραγματικότητα αυτή με γνώμονα το εθνικό της συμφέρον μεν συντεταγμένα δε απολύτως με τις αποφάσεις όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας.

ΙΡΑΝ

Αξιολογούμε όλα τα δεδομένα και αναλύουμε τις πιθανές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα: διπλωματικό, γεωπολιτικό και επίπεδο ασφάλειας. Απόλυτη προτεραιότητά μας είναι η ασφάλεια των Ελλήνων πολιτών που βρίσκονται στην περιοχή. Από την πρώτη στιγμή ενεργοποιήθηκαν όλοι οι μηχανισμοί του Υπουργείου Εξωτερικών για την προστασία και τη στήριξή τους, ενώ βρισκόμαστε σε διαρκή συντονισμό με συμμάχους και εταίρους.

Παράλληλα, σταθερός μας στόχος παραμένει η διασφάλιση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας και η διατήρηση της σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό προϋποθέτει τον αποτελεσματικό έλεγχο του πυρηνικού και βαλλιστικού προγράμματος του Ιράν, ώστε να αποτραπεί η απόκτηση πυρηνικού όπλου.

Η Ελλάδα στέκεται με ψυχραιμία, ως δύναμη λογικής και υπευθυνότητας στην περιοχή. Η περαιτέρω κλιμάκωση πρέπει να αποφευχθεί. Το ερώτημα είναι αν μπορεί.

Είναι σημαντικό να προστατευθούν οι άμαχοι και να υπάρξει σεβασμός στο Διεθνές Δίκαιο.

* * *

Αναφέρθηκα ήδη στην αμυντική μας ισχύ. Λάθος μου θα ήταν αν περιόριζα την δύναμη αποκλειστικά στον αμυντικό τομέα. Ας μην ξεχνάμε ότι τρεις είναι οι παράγοντες που δίδουν στην Ελλάδα οικουμενική διάσταση:

A) Η πολιτισμική μας κληρονομιά, οι παρακαταθήκες και υποθήκες των κλασικής Ελλάδος,

B) η δύναμη της ομογένειας που είναι ποσοτική και ποιοτική και

Γ) η κυριαρχία της ελληνικών συμφερόντων εμπορικής ναυτιλίας.

Θα σταθώ ειδικά στην ναυτιλία των Ελλήνων ως θεμελιώδη παράγοντα ισχύος. Παραμένει με 5.700 πλοία η ηγέτιδα ναυτιλία, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το 20% της παγκόσμιας ναυτιλίας και πάνω από το 61% της ευρωπαϊκής. Ο ελληνόκτητος στόλος έχει παρουσιάσει αξιοσημείωτη ανάπτυξη, αυξάνοντας τη χωρητικότητά του περισσότερο του 42% από το 2015 μέχρι σήμερα.

Οι πρόσφατες στρατηγικές κινήσεις της Ελλάδος σε συνέργεια με την Αίγυπτο, την Σαουδική Αραβία, την Ινδία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και κατ'έξοχήν με την Γαλλία, το Ισραήλ και τις ΗΠΑ στους τομείς της ενέργειας, των οδεύσεων ενέργειας, διασύνδεσης δικτύων, μεταφοράς αμερικανικού αερίου στην Ευρώπη, στον ναυπηγο-επισκευαστικό τομέα αποτελούν κρίσιμο μέγεθος ισχύος. Επίσης η ελληνική πρωτοκαθεδρία (METLEN) στην παραγωγή του βωξίτη και προσεχώς στην εξαγωγή Γαλλίου -πολύτιμη σπάνια γαία, παραπροϊόν του βωξίτη- προσθέτουν στην αξία της χώρας μας στην παγκόσμια monopoly ,στην παγκόσμια σκακιέρα.

Ανακεφαλαιώνω:

1. Ζούμε σε μια ιστορική φάση όπου οι διεθνείς κανόνες και συνθήκες έχουν παραμεριστεί. Ο πολιτικός και ο διπλωμάτης οφείλουν να κινούνται στη σκακιέρα, διασφαλίζοντας ότι κάθε κίνησή τους θα έχει θετική συνέχεια.

2. Η προβολή ισχύος απαιτεί συνέργειες άμυνας και οικονομίας Όσο πιο ισχυρός εμφανίζεσαι ή θεωρείσαι από τους άλλους, τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες έχεις να καθιερωθείς ως έξυπνος παίκτης στην παγκόσμια επιτραπέζια monopoly. Αλλιώς, κινδυνεύεις αντί για παίκτης να γίνεις κάρτα προς αγορά, ανταλλαγή ή προς εκποίηση στο δημοφιλές αυτό παιχνίδι.

3. Οι πρόσφατες στρατηγικές κινήσεις της κυβέρνησης της Ελλάδος σε συνέργεια με το Ισραήλ (άμυνα), Γαλλία, Αίγυπτο, Ινδία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και ειδικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες στους τομείς της ενέργειας, οδεύσεων ενέργειας, διασύνδεσης δικτύων, μεταφοράς αμερικανικού αερίου στην Ευρώπη, και στον ναυπηγο-επισκευαστικό τομέα αποτελούν κρίσιμο μέγεθος ισχύος.

4. Οφείλεις να είσαι ρεαλιστής, να κατανοείς την Αριστοτελική γεωμετρία, την αρμονία ή δυσαρμονία της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής και την παρά ταύτα λογική της αναζήτησης ισορροπίας. Την επιδιώκεις -αν την επιβάλλει το εθνικό συμφέρον- στο υψηλότερο εφικτό σημείο εξισορρόπησης του επιθυμητού (ισχύς αρχών, αξιών, κανόνων δικαίου, Ευρωπαϊκό κεκτημένο) με την καταγιγιστική πραγματικότητα (Δόγμα και πολιτική Τραμπ).

5. Το δίκαιο και το συμφέρον του ισχυρού είναι σήμερα ο απόλυτος κανόνας. Για μας την μεταπολιτευτική γενιά πολιτικών, δημοσιογράφων, στρατιωτικών, διπλωματών, πανεπιστημιακών μοιάζει και είναι αχώνευτο. Δεν μπορεί να διορθωθεί όμως με εξαγγελίες, καταγγελίες, λαϊκά δικαστήρια, επαγγελίες, δεοντολογίες, αφορισμούς, άναρθρες κραυγές, ευχές και προσευχές. Οι οίμωγες και οι οικτιρμοί για την άτακτη υποχώρηση του Δικαίου ουδένα επηρεάζουν.

6. Η Ελλάδα διαθέτει σημαντική προβολή οικονομικής ισχύος μέσω της εμπορικής ναυτιλίας. Όταν αξιοποιούμε αυτό το οικουμενικό στρατηγικό πλεονέκτημα, μας προσδίδει μεγαλύτερο κύρος στην παγκόσμια σκακιέρα.

7. Όποιος απειλείται, οφείλει να γνωρίζει ότι την κρίσιμη εκείνη ώρα θα στηριχθεί πρωτίστως στις δικές του δυνάμεις. Αν διστάξεις να στηριχθείς στις δικές σου δυνάμεις, δεν μπορείς να περιμένεις από κανέναν τρίτο όσο φίλος και είναι να κάνει αυτό που δεν θα κάνεις εσύ. Αν δεν είμαστε διατεθειμένοι και έτοιμοι να υποστούμε θυσίες καταβάλλοντας και τίμημα (ανθρώπινες ζωές) για να υπερασπισθούμε τα εδάφη και την κυριαρχία μας, ας γνωρίζουμε ότι ουδείς άλλος θα είναι πρόθυμος να θυσιαστεί αντί ημών.

8. Η πρωτοφανής ενίσχυση της άμυνας και της εθνικής αποτροπής σήμερα διασφαλίζει σε ικανοποιητικό βαθμό, των πραγμάτων ούτως εχόντων, την χώρα μας απέναντι σε απειλές. Απαιτείται όμως ταυτόχρονα εμπέδωση της πολιτικής συνεννόησης και της διεύρυνσης της εσωτερικής (δεν εννοώ κατ'ανάγκην κοινοβουλευτικής) νομιμοποίησης στο ζήτημα της εθνικής ασφάλειας.

9. Η επί τούτω πολιτική συνεννόηση, αν θεωρήσουμε ότι υπάρχει, δεν πρέπει να είναι τόσο διστακτική και δειλή.

10. Προϋπόθεση διαφύλαξης του κεκτημένου μας σήμερα είναι η πολιτική σταθερότητα και ωριμότητα. Ακροβατισμοί, πειραματισμοί, λαϊκισμοί, εθνικιστική πατριδοκαπηλία, ευτελισμοί, απέτυχαν όταν δοκιμάστηκαν.

11. Το σημαντικότερο κεφάλαιο του Ελληνισμού είναι το ανθρώπινο. Σημασία ασφαλώς έχει να επιστρέψουν στην Ελλάδα τα ελληνικά μυαλά. Σημαντικό όμως είναι να αξιοποιούνται εκεί που ευδοκιμούν.